

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
Тетерятник Ганни Костянтинівни
на дисертацію Ткаченка Сергія Валерійовича на тему:
«Особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень,
вчинених у місцях тимчасової ізоляції»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Кримінальний процес є тією галуззю права, яка досить динамічно розвивається, особливо з моменту набрання чинності КПК України 2012 року. За понад десятиліття реформовано цілу низку інститутів. У зв'язку із розвитком суспільних відносин, потребами правозастосовної практики, переосмисленням підходів до кримінального провадження з'являються нові норми, зміни у кримінальному праві також впливають на кримінальні процесуальні зміни.

Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за злочини, вчинені злочинною спільнотою» від 4 червня 2020 року № 671-IX доповнено розділ IX Кримінального кодексу статтями 255, 255-1, 255-2, 255-3. Як науковою спільнотою, так і юристами-практиками поява цих норм була сприйнята неоднозначно, це вплинуло на активність дискусій, які тривають дотепер, як у доктринальній, так і у правореалізаційній площині.

Як справедливо зазначає у вступі дисертант: «Нетривалий проміжок часу, що минув після набрання чинності визначеними для аналізу новелами кримінального законодавства, обмежує можливості сформулювати теоретичне підґрунтя для узагальнення та усунення виявлених прогалин у застосуванні кримінального законодавства, що спричиняють процесуальні складнощі під час проведення досудового розслідування та прийняття судових рішень, обмеженими є слідча й судова практика» (с. 19). Крім того, на підтвердження

актуальності у вступі логічно наводяться статистичні дані, які вказують на недостатню розробленість концептуальних засад розслідування цієї категорії правопорушень.

Про актуальність роботи свідчить і її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Обраний напрям дослідження ґрунтується на положеннях Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року № 942; Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 779-р, і Плану заходів на 2021 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 331-р; Стратегії боротьби з організованою злочинністю, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 року № 1126 р, Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом МВС України від 11 червня 2020 року № 454; відповідає Основним науковим напрямам та найважливішим проблемам фундаментальних досліджень у галузі природничих, технічних, суспільних і гуманітарних наук на 2019–2023 роки, затвердженим постановою президії НАН України від 30 січня 2019 року № 30.

Робота узгоджена зі Стратегією розвитку перспективних напрямів наукових досліджень у галузі кримінального процесу на період 2023–2028 років, розробленою Координаційним бюро з проблем кримінального процесу відділення кримінально-правових наук НАПрН України (постанова загальних зборів НАПрН України від 3 березня 2016 року), Тематикою наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454) та виконана відповідно до Пріоритетних напрямів наукових досліджень

Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

Усе зазначене, а також ознайомлення зі змістом роботи, запропонованими дисертантом висновками і рекомендаціями переконливо свідчить про відповідність дисертації вимогам сьогодення, а відтак підтверджує її актуальність та перспективну затребуваність.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність. Здійснене опрацювання дисертації дозволяє дійти висновку, що наукова праця містить всю систему обов'язкових компонентів, притаманних дисертаціям на здобуття ступеня доктора філософії у галузі права.

Положення, висновки, судження, пропозиції та рекомендації, сформульовані автором та віднесені до наукової новизни, характеризуються достатнім рівнем аргументованості, творчим новаторством, обґрунтованістю. Цього вдалося досягти завдяки опрацюванню достатньої кількості наукових, нормативних джерел, судової практики.

Коректність висновків, їх відповідність логіці обґрунтування та репрезентативність, відповідність меті, об'єкту, предмету та завданням дослідження забезпечені вдало сформованою методологічною програмою, у якій автор комплексно застосував загальнонаукові та спеціальні методи. Зокрема, методи формальної логіки (*аналізу, синтезу, дедукції, індукції* тощо) використано під час дослідження понятійного апарату, стану наукового дослідження досудового розслідування кримінальних проваджень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, а також під час вивчення особливостей проведення слідчих (розшукових) і негласних (слідчих розшукових) дій в місцях тимчасової ізоляції (підрозділи 1.1, 1.2, 2.1–2.3, 3.1, 3.2). У дослідженні використано спеціально-правові методи: *порівняльно-правовий* – під час аналізу норм міжнародного й національного законодавства, правових категорій пов'язаних з діяльністю місць тимчасової ізоляції (підрозділи 1.1–1.3); *формально-логічний (догматичний)* – для висвітлення змісту основних категорій дисертаційного дослідження «слідчі (розшукові) дій», «негласні

(слідчі) розшукові дії», «практика ЄСПЛ», «злочин в законі», «встановлення злочинного впливу» (розділи 1, 2); *системно-структурний* – для систематизації рекомендацій з удосконалення порядку досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, зокрема особами, які є суб'єктами підвищеного злочинного впливу (розділ 3); метод *системного аналізу* – для комплексного аналізу порядку проведення лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи (підрозділ 3.2); *логіко-нормативний* – під час дослідження кримінального процесуального законодавства України й підзаконних нормативно-правових актів, які регламентують порядок взаємодії між правоохоронними органами в процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції (підрозділи 2.2, 2.3, 3.1); *статистичні* – з метою опрацювання даних офіційної статистики Державної судової адміністрації України, Офісу Генерального прокурора, узагальнення результатів вивчення емпіричних даних і підтвердження висновків дисертації (розділи 1–3); *соціологічний* – для обґрунтування наукових висновків результатами анкетування працівників органів досудового розслідування Національної поліції, прокурорів, суддів (слідчих суддів), захисників (адвокатів) (розділи 1–3).

Категоріальний апарат дисертації відповідає вимогам наукового стилю, а використана при написанні лексика юридично виваженою та грамотною. Авторські позиції, ідеї враховують сучасні доктринальні підходи та концепції, спираються на фактологічний матеріал та емпіричні дані.

Наукова новизна одержаних результатів. Зміст дисертаційної роботи, а також праць, в яких відображені основні результати дослідження, дає підстави стверджувати, що висновки та результати, отримані у дослідження містять елементи наукової новизни, серед яких найбільш вагомими є наступні:

вперше:

– запропоновано внести зміни й доповнення до КПК України, пов'язані із запровадженням спеціального порядку розслідування кримінальних правопорушень, вчинених представниками організованої злочинності щодо встановлення та поширення злочинного впливу в місцях тимчасової ізоляції,

зокрема особами, які перебувають у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу;

– обґрунтовано, що слідчий під час складання процесуальних документів (повідомлення про підозру, обвинувальний акт) у процесі досудового розслідування кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 255-1 КК України, має чітко розмежовувати такі правові категорії, як «встановлення злочинного впливу» та «поширення злочинного впливу», оскільки вони з об'єктивної сторони мають різний вияв суспільно небезпечного діяння. Встановлення злочинного впливу передбачає змушування чи спонукання особи через свій авторитет або владу впливати на осіб, які перебувають у місцях тимчасової ізоляції, з метою визнання та дотримання останніми правил (законів) злочинного впливу; поширення злочинного впливу – розповсюдження особою через власний авторитет або владу загальноновизнаних правил (законів) злочинного впливу навіть на тих осіб, які не є членами організованої групи, злочинної організації (злочинної спільноти). Цей процес відбувається шляхом призначення відповідальних осіб («смотрящих») за дотримання правил (законів) злочинного впливу з метою формування «злочинного общака» й розподілу коштів, заборонених речей до обігу в місцях тимчасової ізоляції та доходів, які використовують для забезпечення злочинної діяльності;

– аргументовано, що в досудовому розслідуванні, у якому фігурує суб'єкт підвищеного злочинного впливу, зокрема «вор в законі», «положенець», «смотрящий» чи «кримінальний авторитет», діяльність його характеризується сукупністю вчинених кримінальних правопорушень, тому слідчим і прокурорам необхідно мати ґрунтовні вміння та навички з розслідування різних категорій кримінальних правопорушень, а також бути готовим до активної протидії процесу розслідування з боку представників злочинного світу (висловлювання погроз з метою впливу на свідків і потерпілих);

– доведено, що призначення судової лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи органами досудового розслідування під час розслідування кримінальних проваджень, передбачених ч. 2 ст. 255-1 КК

України, надає можливість встановити й довести імперативний характер висловлювань та дій особи, яка має статус суб'єкта підвищеного злочинного впливу щодо інших осіб, що перебувають у місцях тимчасової ізоляції. Імперативний характер висловлювань передбачає використання особою, яка має статус суб'єкта підвищеного злочинного впливу, спеціальних мовних прийомів і засобів «арго»;

удосконалено:

– предмет доказування в кримінальних правопорушеннях, передбачених ч. 2 ст. 255-1 КК України, який визначає необхідність доведення вчинення інших кримінальних правопорушень, тобто суміжності кримінальних правопорушень особи, яка, перебуваючи в статусі підвищеного злочинного впливу, встановлює та поширює свій незаконний вплив на території установи виконання покарань, що поєднує із вчиненням інших злочинів (вимагання (ст. 189 КК України), незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ст. 307 КК України) тощо);

– кримінальний процесуальний порядок розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, зокрема такого кримінального правопорушення, як умисне встановлення або поширення в суспільстві злочинного впливу в ізоляторах тимчасового тримання (ч. 2 ст. 255-1 КК України). З'ясовано, що він полягає в проведенні комплексу слідчих (розшукових) і негласних (слідчих) розшукових дій, зокрема допиту підозрюваного, потерпілого (за наявності), свідка, огляду та зняття інформації з електронних інформаційних систем або їх частин, контролю за вчиненням злочину та проведення судових експертиз;

дістало подальший розвиток:

– положення про те, що слідчим під час досудового розслідування окресленої категорії правопорушень необхідно враховувати наявну ієрархічну систему в «злочинному світі», яка чітко вибудована саме в місцях тимчасової ізоляції, де активно діють особливі правила поведінки й відносин, а саме розмежування осіб, які причетні до кримінальної субкультури, і суб'єктів

підвищеного злочинного впливу – «злодіїв у законі», «положенців», «смотрящих», «кримінальних авторитетів» та ін.;

– твердження, згідно з яким у висновку судової лінгвістичної семантико-текстуальної експертизи має бути повно та всебічно відображено зміст протоколів негласних (слідчих) розшукових дій за матеріалами кримінального провадження з позиції спеціальних знань; висновок цієї експертизи може містити підтвердження чи спростування наявності висловлювань імперативного змісту з боку суб'єкта підвищеного злочинного впливу стосовно інших учасників (підпорядкованих осіб), а також підтвердження чи спростування наявності ієрархії в злочинному середовищі;

– положення про необхідність розроблення та прийняття нового міжвідомчого нормативно-правового акта щодо порядку взаємодії між різними правоохоронними органами в процесі документування та розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції, оскільки наявні накази було прийнято ще на підставі положень КПК України 1960 року, що втратив чинність.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Дослідження характеризується логічним та чітким змістовим наповненням, відповідно до плану, мети та завдань, архітектоніка забезпечує комплексність та системність опрацювання проблематики.

Робота містить анотацію, вступ, три розділи, що мають вісім підрозділів, висновки, список використаних джерел (168 найменувань на 20 сторінках) і 3 додатки (на 46 сторінках). Загальний обсяг дисертації становить 248 сторінок, із них обсяг основного тексту – 181 сторінка.

Оцінка змісту розділів дисертації. Методологічно виправданим є рішення автора присвятити перший розділ правовим та організаційним основам розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції.

У підрозділі 1.1 аналізуються наукові джерела, у яких розглянуті різні аспекти розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції. Слід схвально поставитися до виділення у цьому підрозділі

основних напрямків аналізу дослідження праць вчених, що дало можливість не тільки логічно побудувати структуру підрозділу, але і зосередити увагу на тих дискусійних питаннях, які розглядатимуться у наступних частинах роботи.

Актуальною є частина підрозділу, у якій привернута увага до категоріального апарату, який використовується у цій категорії проваджень: «злочин в законі», «вор в законі», «особа, що перебуває в статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу», «злочинна спільнота», «злочинне зібрання (сходка)», «звернення за застосуванням злочинного впливу» та ін. (с.43 – 49).

У підрозділі 1.2 дисертант досліджує нормативно-правові й організаційні засади розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції. Аналізуються правові засади діяльності установ тимчасової ізоляції, їх ознаки та пропонує авторське визначення поняття «місце тимчасової ізоляції» (с. 52 – 58). Цікавою є судова практика, яка наводиться у підрозділі (с. 60 – 67). Привертають увагу запропоновані у цій частині зміни до законодавства (с. 74 – 75).

Підрозділ 1.3 присвячений практиці Європейського суду з прав людини щодо виявлених порушень у процесі розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції. Зокрема, увага автора сфокусована на забезпеченні права на свободу й особисту недоторканність, права на повагу до приватного та сімейного життя, права на справедливий суд, права на ефективний засіб юридичного захисту (с. 76 – 88).

У другому розділі розглянуто процесуальний порядок та особливості проведення окремих слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій у місцях тимчасової ізоляції.

У підрозділі 2.1 увага сфокусована на проведенні огляду місця події та обшуку та дотриманні прав осіб під час їх проведення в місцях масової ізоляції.

У підрозділі 2.2 досліджені особливості проведення допиту підозрюваного/ обвинуваченого, потерпілого та свідка під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції. Слід схвально поставитися до спроби дисертанта дослідити можливість використання процесуального інтерв'ю для отримання показань від

учасників досліджуваної категорії проваджень (с. 116 – 118), тактичних прийомів для отримання інформації (с. 118 – 120).

Процесуальний порядок проведення негласних (слідчих) розшукових дій під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції розглянуто у розділі 2.3. Автор розмірковує над загальнотеоретичними питаннями цього інституту та специфікою окремих негласних слідчих (розшукових) дій, які є найбільш поширеними для зазначеної категорії кримінальних проваджень.

Третій розділ присвячений удосконаленню досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції. Автор звертає увагу на важливість системи «Custody Records» в рамках непроцесуальної взаємодії (с. 143 – 145). Звертається увага на порядок реагування слідчо-оперативної групи на вчинення кримінального правопорушення в місцях тимчасової ізоляції (с. 150 – 151).

Окрема частина розділу стосується використання спеціальних знань під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції. Слід схвально поставитися до частини дослідження, присвяченій лінгвістичній експертизі (с. 161 – 169).

Таким чином, є підстави вважати, що в дисертаційному дослідженні С. В. Ткаченка сформульовано і обґрунтовано достатню кількість положень, висновків, які характеризуються науковою новизною, є обґрунтованими та свідчать про вирішення важливого наукового завдання.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що сформульовані й аргументовані в дисертації теоретичні положення, висновки, пропозиції та рекомендації впроваджено й надалі може бути використано у:

– *законотворчій діяльності* – під час внесення змін і доповнень до норм КПК України з метою вдосконалення положень, які регламентують особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції (лист НАВС від 20 січня 2023 року № 46/01/98м);

– *науково-дослідній діяльності* – під час підготовки методичних рекомендацій, методик правоохоронної діяльності, аналітичних оглядів тощо

(акт впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження в науково-дослідну діяльність Національної академії внутрішніх справ від 10 лютого 2023 року; акт впровадження дисертаційного дослідження в науково-дослідну діяльність Харківського національного університету внутрішніх справ від 13 березня 2023 року);

– *практичній діяльності* – у роботі слідчих підрозділів органів Національної поліції, зокрема під час проведення занять у системі службової підготовки, а також семінарів, нарад з удосконалення процесуальної діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України (акт впровадження у практичну діяльність Головного слідчого управління Національної поліції України від 15 травня 2023 року).

Висновки відповідають поставленим завданням дослідження у межах обраного об'єкта та предмета, містять розроблені автором теоретичні наукові положення, практичні рекомендації, пропозиції із вдосконалення законодавства. Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні положення дисертаційного дослідження відображені у чотирьох статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, перелік яких затверджено МОН України, одній публікації у закордонному виданні, а також семи тезах доповідей на наукових, науково-практичних конференціях.

Віддаючи належне роботі дисертанта, варто звернути увагу на окремі недоліки, а також положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту:

1. Хоча автор і приділив окрему увагу проведенню огляду та обшуку, втім у тексті підрозділу 2.1 не зовсім чітко визначено, які ж саме особливості проведення цих слідчих (розшукових) дій притаманні досліджуваній категорії кримінальних проваджень. Під час проведення публічного захисту було б цікаво отримати роз'яснення щодо цього.

2. На сторінці 138 дисертант пропонує зміни до КПК України. Однак з тексту, що передувало цим пропозиціям, не зрозуміло, якими доктринальними, правореалізаційними, емпіричними даними вони обґрунтовуються.

Серед них дисертант пропонує зміни до ст. 252 КПК України, а саме ч. 3 викласти в такій редакції: *«Протоколи про проведення негласних слідчих (розшукових) дій з додатками не пізніше ніж через двадцять чотири години з моменту припинення зазначених негласних слідчих (розшукових) дій передаються прокурору. У разі неможливості передачі протоколу з усіма додатками у встановлений термін, він передається протягом не пізніше ніж через 14 днів»*. З точки зору реалізації цих положень не зрозуміло, яким же чином має обраховуватися строк, визначений у другому реченні пропонованої норми, адже «протягом» та «не пізніше» визначають різні часові межі.

Крім того, пропонується редакція ч. 4 ст. 271 КПК України: *«Про результати контролю за вчиненням злочину складається протокол, до якого додаються речі й документи, отримані під час проведення цієї негласної слідчої (розшукової) дії. Якщо контроль за вчиненням злочину закінчується відкритим фіксуванням, про це складається протокол з обов'язковим ознайомленням такої особи»*. Слід зауважити, що у чинному КПК України відсутня дефініція «відкрите фіксування», відтак автору доцільно було б роз'яснити її сутність та, ймовірно, запропонувати таке роз'яснення до КПК України. Крім того, з тексту пропонованої норми не зрозуміло ким є «така особа», який спосіб її ознайомлення з протоколом та який сенс у цих процесуальних діях.

3. У висновку 5 дисертант зазначає: *«На сучасному етапі становлення кримінального процесуального законодавства України не закріплено процесуальний порядок проведення такої СРД, як допит, щодо учасників кримінального процесу, які перебувають у місцях тимчасової ізоляції»*. (с. 177). Втім у роботі не міститься аргументації щодо доцільності закріплення процесуального порядку допиту саме по цій категорії кримінальних проваджень.

Крім того, зазначається: «Проведення однієї з найскладніших СРД (допиту – Г.Т.) потребує сконцентрованості слідчого, ґрунтовних знань із психології, досконалого володіння процесуальним порядком допиту, а також тактико-криміналістичними прийомами допиту». Натомість прикладне значення мали б пропозиції автора щодо тактики проведення цієї слідчої (розшукової) дії у цих кримінальних провадженнях, а також пропозиції до законодавства у частині специфіки проведення допиту у них.

4. У рубриці наукової новизни «вперше» запропоновано внести зміни й доповнення до КПК України, пов'язані із запровадженням спеціального порядку розслідування кримінальних правопорушень, вчинених представниками організованої злочинності щодо встановлення та поширення злочинного впливу в місцях тимчасової ізоляції, зокрема особами, які перебувають у статусі суб'єкта підвищеного злочинного впливу (с. 25). Крім того, розділ 3 має назву «Удосконалення досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції», натомість з тексту офіційний опонент не вбачає конкретних пропозицій щодо такого удосконалення та спеціального порядку розслідування кримінальних правопорушень цієї категорії. Цікаво було б дізнатися їх під час публічного захисту.

5. У світлі тематики дослідження концептуальною та актуальною є монографія д.ю.н., професора Цехана Д.М. «Оперативно-розшукова протидія у місцях позбавлення волі» (Одеса, видавництво «Юридична література», 2021 рік), натомість її положення не проаналізовані у дисертації.

6. Висновки дисертації сформульовані надто розгорнуто. Доцільним, на думку офіційного опонента, було б їх більш конкретне та лаконічне викладення, що відповідає науковому стилю.

Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

ВИСНОВОК:

дисертація Ткаченка Сергія Валерійовича на тему «Особливості досудового розслідування кримінальних правопорушень, вчинених у місцях тимчасової ізоляції» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані на високому рівні результати проведеного здобувачем дослідження, вирішує важливе наукове завдання, що полягає у здійсненні аналізу діяльності органів досудового розслідування щодо розслідування кримінальних правопорушень, учинених у місцях тимчасової ізоляції, розробленні пропозицій з удосконалення процесуального законодавства й порядку розслідування кримінальних правопорушень у місцях тимчасової ізоляції, а також практичних рекомендацій щодо застосування комплексу слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій у місцях тимчасової ізоляції, та свідчить про належний рівень оволодіння її автором – Ткаченком С.В. методологією наукової діяльності.

Дисертація повністю відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженої наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2022 року), а її автор – Ткаченко Сергій Валерійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі права.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

**Доктор юридичних наук, професор
завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики**

**Одеського державного
університету внутрішніх справ**

Ганна ТЕТЕРЯТНИК

Підпис засвідчую

Каза...

Ганна Тетерятник
Сергій Ткаченко